

Biblioteksplan 2022-2025

Samlad biblioteksplan Flens kommun 2022-2025

Samlad biblioteksplan Flens kommun 2022-2025	1
Förord.....	1
Inledning.....	2
<i>Folkbibliotek</i>	2
<i>Skolbibliotek</i>	2
<i>Barn-, utbildnings- och kulturnämndens organisation för biblioteksverksamhet</i>	3
<i>Syfte med planen</i>	3
<i>Styrdokument</i>	3
<i>Nationell biblioteksstrategi</i>	3
<i>Utmaningar</i>	3
Bibliotekspolitiska prioriteringar och inriktningsmål 2022-2025	4
<i>Läsfrämjandet</i>	5
<i>Digital delaktighet</i>	5
<i>Tillgänglighet</i>	6
<i>Samverkan</i>	7
Uppföljning.....	7

Förord

Bibliotekens uppdrag att stimulera läslusten, inspirera och utveckla intresset för läsning, är den starkaste gemensamma nämnaren för kommunens folk- och skolbibliotek. Biblioteken ska vara en öppen och demokratisk plats och ska ses som en självklar resurs i informationssökning och läsinspirerande aktör. Biblioteksverksamheten ska inspirera användare i alla åldrar till läsning av litteratur från hela världen. Böcker ska erbjudas i tryckt form, som ljudböcker, e-böcker och som talböcker, taktila böcker, lättläst, punktskrift och stor stil, dvs i alla förekommande medieformat för olika nivåer av läsförmåga. Under senare år märks en ökning av läsning i olika digitala format. Utvecklingen bör följas och innovativa på regional och nationell nivå är av särskild betydelse inom detta område.

Alla kommunens större språkgrupper och de nationella minoritetsspråken ska finnas representerade i bibliotekens egna mediebestånd.

Inledning

Både folk- och skolbiblioteken är lagstadgade verksamheter. Folkbiblioteken ska vara en demokratisk och öppen mötesplats för alla människor i vårt samhälle.

Folkbiblioteksverksamheten ska eftersträva likvärdighet och finnas där människor är. Det innebär att folkbiblioteket även måste verka utanför den fysiska bibliotekslokalen för att nå de användare som inte har möjlighet att besöka ett bibliotek eller kan använda det digitala biblioteket. Detta är särskilt viktigt för kommunens äldre invånare som kan få hjälp genom landsbygdsbibliotekarie och den uppsökande verksamheten.

Samtliga utvecklings- och insatsområden ska särskilt uppmärksamma enligt bibliotekslagen prioriterade målgrupper – barn och unga, personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer med ett annat modersmål än svenska. Där biblioteken omnämns, avses både folk- och skolbibliotek och när folkbibliotek eller skolbibliotek anges är texten specifikt riktat till respektive biblioteksverksamhet.

Folkbiblioteket och skolbiblioteken har som gemensamt ansvar att främja barns läslust och informationsinhämtning och ska samverka för att uppnå synergieffekter och fortbildning. Folkbibliotek och skolbibliotek betyder extra mycket för de barn som växer upp utan läsande förebilder.

Folkbibliotek

Varje kommun ska enligt bibliotekslagen ha folkbibliotek. Alla har rätt att ta del av den biblioteksverksamhet som de har behov av. Att låna media på folkbiblioteken ska vara avgiftsfritt. Utöver de traditionella funktionerna, att låna böcker och övrig media, besöks folkbiblioteken i många andra syften. Folkbiblioteken är en plats för läsning, studier och möten. De aktiviteter folkbiblioteken erbjuder är kopplade till bibliotekens kärnuppdrag litteraturförmedling och läsfrämjande samt höja kunskapsnivån när det gäller digital delaktighet.

Folkbiblioteken ska utveckla metoder för att nå dem som i dag inte känner till vad biblioteken kan erbjuda eller av praktiska skäl är förhindrade att använda bibliotek. Ökad digitalisering av tjänster och utbud är en väg mot ökad tillgänglighet.

Skolbibliotek

Skolbiblioteken ska enligt skollagen, ingå i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. Skolinspektionen har förtydligat att skolbibliotekets innehåll ska vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning. Skolbiblioteken har även en viktig roll i att öka ungdomars förmåga till källkritik och medie- och informationskunnighet. Delarna hör ihop då kritisk läsning kräver god läsförståelse.

Att väcka läslust är en viktig och självklar uppgift för både folk- och skolbibliotek. Det är en uppgift som kräver kunskap och engagemang, vilket möjliggör att rätt bok förmedlas till rätt person.

Barn-, utbildnings- och kulturnämndens organisation för biblioteksverksamhet

Biblioteketens verksamheter ingår i ledningsgruppen för kultur och fritid inom barn-, utbildnings- och kulturförvaltningen, tillsammans med enheterna för allmänskultur, kulturskola, och fritidsgårdar/fritidsklubb. I nämndens ansvar ingår även förskola, grundskola, fritidshem, grundsärskola, gymnasium, måltidsservice och förvaltningskontor med tillhörande verksamheter och ledningsgrupper. Skolbiblioteken är en del av skolornas verksamheter.

Flens kommun har en samverkansmodell gällande biblioteksverksamheten. Det innebär att folkbibliotekets bibliotekarier även bemannar skolbiblioteken i de kommunala skolorna. Skolbiblioteksdelen bekostas via skolpengen.

Barn-, utbildnings- och kulturnämnden har ansvaret för biblioteksverksamheten enligt Flens kommuns reglemente för kommunstyrelsen och nämnderna. Nämnden ansvarar för biblioteksplanen.

Syfte med planen

Biblioteksplanen är ett styrdokument för Flens kommuns kommunala bibliotek 2022-2025. Planen vänder sig till alla med ansvar för eller som arbetar med biblioteksverksamhet i kommunen. Biblioteksplanen antas av kommunfullmäktige och anger den riktning som verksamheterna skall anta under planperioden. Denna plan är en samlad biblioteksplan som gäller både för folk- och skolbibliotek.

Styrdokument

- Barnkonventionen
- Hållbarhetsprogram för Flens kommun 2030
- Strategisk plan, Flens kommun
- Nämndplan Barn- utbildnings- och kulturnämnden
- Bibliotekslagen
- Skollagen
- Flens kommuns kulturplan
- Biblioteksplan Region Sörmland

Nationell biblioteksstrategi

“Demokratins skattkammare”, förslaget till ny nationell biblioteksstrategi, framhåller att biblioteken ska bidra till ökad jämlikhet och utbildning för alla genom läs- och lärfrämjande arbete. Digitaliseringen beskrivs som grunden för användarnas utvecklade tillgång till kultur- och kunskapsarv, och framhålls som en viktig aspekt av biblioteksverksamheten. Om biblioteken ska behålla och öka sin relevans hos användarna är digital tillgänglighet den mest centrala frågan. Bibliotekens resurser måste göras tillgängliga för användarna utifrån det sätt de söker kunskap i dag.

Utmaningar

Barnfattigdom - Omkring vart femte barn (20 procent) i Flens kommun lever i ekonomiskt utsatta hushåll. Bara i tre av Sveriges 290 kommuner är andelen högre (Kolada, 2019). I Region Sörmlands undersökning Liv och Hälsa ung 2020 svarar i genomsnitt 13 procent av de

svarande Flens-eleverna i årskurserna 7, 9 och år 2 i gymnasieskolan, att de är oroliga för familjens ekonomi ([Hälsan i Södermanland](#), Region Sörmland 2021:17).

Låg utbildningsnivå - I kommunen finns en stor grupp lågutbildade bland den vuxna befolkningen, det vill säga personer utan gymnasieutbildning. Flens kommun tillhör även en av de kommuner med högst andel arbetslösa sett till riket som helhet (Kolada) . Biblioteket kan spela stor roll i att minska läsklyftor när det gäller kön, ursprung och socioekonomiska förutsättningar.

Mångkulturell kommun - I Flens kommun lever många olika språk sida vid sida, och mångfalden är en stor del av den vardagliga verksamheten för biblioteken. Biblioteken har tagit ett stort ansvar när det kommer till integration samt arbete med mångfald, vilket gör detta område till en viktig komponent i biblioteksväsendet. Bibliotekarier möter användare med varierande kulturer, språk, kön, religion, etniciteter och utbildning i det dagliga arbetet. Offentliga bibliotek är öppna för alla och det kan bli en utmaning att finna gemensamma kulturella referenser i en mångkulturell miljö som kan skapa en anslutning mellan människor från olika kulturer. Det krävs att alla är öppna för det och besitter korrekt information

Biblioteket är också en viktig plats där språkträning erbjuds samt möten mellan användare som är nödvändig för att få en förståelse kring det svenska samhället. Folkbibliotek och skolbibliotek betyder extra mycket för de barn som växer upp utan läsande förebilder.

Digitaliseringsklyftor - Digitaliseringen påverkar samhället och individen inom alla områden. I de olika rapporterna som belyser frågan om digitalt utanförskap pekas det ut samband mellan utanförskap, ålder och utbildning. Ju högre ålder, desto lägre användande av IT. Samma koppling sägs finnas mellan låg utbildning och lågt IT-användande. Flens kommuns befolkning med en hög andel (27,9%) 65 år och äldre, jämfört med till exempel Riket (20,1%) eller regionen (22,6%) enligt Regionsfakta 2021.

Utifrån ovan omnämnda förutsättningar i Flens kommun - med låg utbildningsnivå samt hög andel äldre – är sannolikheten för ett digitalt utanförskap hög i kommunen.

Bibliotekspolitiska prioriteringar och inriktningsmål 2022-2025

Dagens samhälle kommunicerar till stor del genom det skrivna ordet och läsandet är viktigt för att människor ska kunna värdera innehåll, kritiskt granska information och på så sätt skaffa sig en uppfattning och fatta beslut byggda på fakta. Det är oerhört viktigt att barn och unga läser eftersom det är av central betydelse för såväl privatliv och utbildning. Demokratibegreppet går som en röd tråd genom alla aspekter av verksamheten, eftersom läsförståelse och informationskompetens är en förutsättning för ett aktivt medborgarskap.

Även mångfaldsperspektivet ska avspeglas i de aktiviteter och program som biblioteken erbjuder samt även i riktlinjerna för mediainköp. Utbudet ska vara allsidigt och på språk som talas av de större medborgargrupperna bosatta i kommunen. Media som stödjer integration prioriteras.

Flens biblioteksplan är uppbyggd kring de fyra utvecklingsområdena: Läsförståelse, digital delaktighet, tillgänglighet och samverkan. Varje utvecklingsområde innehåller ett antal mål som ska genomföras under planperioden. Där biblioteken omnämns, avses både folk- och

skolbibliotek och när folkbibliotek, eller skolbibliotek anges är målet specifikt riktat till respektive biblioteksverksamhet.

Dessa fyra utvecklingsområden har beröringspunkter med flera av de målbilder som lyfts i Flens kommuns hållbarhetsprogram 2030, vilket utgår från de 17 globala mål för hållbar utveckling som formulerats i Förenta Nationernas (FN) Agenda 2030. Arbetet enligt biblioteksplanen bidrar till kommunens möjligheter att uppnå hållbarhetsprogrammets målbilder framför allt kring social hållbarhet.¹

Läsfrämjandet

Läsfrämjandet är en av bibliotekens huvuduppgifter som innebär att inspirera till läsning samt att främja språkutveckling, läslust och läsförståelse. Det är viktigt att påpeka att läsförmåga i digitala sammanhang kräver samma skicklighet som traditionellt läsande, vilket betyder att en satsning på digitalt läsande anses vara likvärdig tryckt text på papper. Alla delar är viktiga för individens utveckling, och är betydelsefulla för att ta del av samhället.

Folkbiblioteken samverkar med förskolor i det läsfrämjande arbetet. Detta är speciellt viktigt med tanke på den kompensatoriska funktion förskolan kan ha för barn från hem där läsning förekommer i mindre grad. Föräldrar/vårdnadshavare ska bjudas in till förskolor och bibliotek i syfte att läsa för eller med barnen, även andra vuxna bjuds in som läsande förebilder i sina olika yrkesroller. Inom folkbiblioteksvärlden har "family literacy"-program utvecklats i flera länder. De syftar oftast till att stödja både barns och föräldrars läsning och att ge råd till föräldrar om hur de kan stödja och stimulera barnen. Tillgång till litteratur för förskolebarnens språkutveckling är oerhört viktigt.

Språkutveckling samt läs- och skrivutveckling, har stor betydelse för hur våra barn/elever klarar målen i skolans alla ämnen.

Inriktningsmål:

- Biblioteken utvecklar metoder och aktiviteter för att nå fler barn och ungdomar.
- Biblioteken fokusera särskilt på föräldrar/vuxna som läsande förebilder.
- Folkbibliotekens barnbibliotekarier samt bildpedagog inspirerar till ökad läsning och språkutveckling med särskilt fokus på barnen i förskolan.

Digital delaktighet

När samhället digitaliseras i snabb takt och alternativ till digitala tjänster allt oftare saknas ökar klyftan mellan de som har och de som saknar digital kompetens. Alla behöver lära sig att förstå och hantera ett alltmer komplext och interaktivt medielandskap där informationen ständigt flödar och alla kan göra sin röst hörd. Biblioteken ska förmedla informationskompetens som ger vägledning och stöd i källkritik och i hur information kan och bör användas. En stor grupp i samhället saknar fortfarande tillgång till och kunskap om digitala redskap och medier, vilket leder till utanförskap.

¹ Särskilt inom målområden: 1 – Minskad fattigdom; 4 – Utbildning; 5 – Jämställdhet; 10 – Minskad ojämlikhet; 12 – Hållbar konsumtion och produktion; 16 – Fredliga och inkluderande samhällen; samt, 17 – Genomförande och globalt partnerskap.

Coronapandemin har drivit fram den digitala utvecklingen ännu snabbare, och både folk- och skolbiblioteket har ställt om verksamheten under 2020 och 2021. För att fortsatt följa den digitala utvecklingen och samtidigt minska den digitala klyftan, måste all bibliotekspersonal fortbildas inom dessa områden.

Inriktningsmål:

- Biblioteken ska driva årliga utbildningsinsatser i medie- och informationskunnighet
- Biblioteken vidareutbildar all personal i digital kunnighet
- Folkbiblioteken ger invånare handledning i grundläggande digitala funktioner
- Skolbibliotekarie och pedagoger inventerar behov av användandet av tekniska lösningar vid läs- och skrivsvårigheter.

Tillgänglighet

Biblioteken ska vara en öppen och demokratisk plats och ska ses som en självklar resurs i informationssökning och läsinspirerande aktör. Biblioteksverksamheten ska inspirera användare i alla åldrar till läsning av litteratur från hela världen. Böcker ska erbjudas i tryckt form, som ljudböcker, e-böcker och som talböcker, taktila böcker, lättläst, punktskrift och stor stil, dvs i alla förekommande medieformat för olika nivåer av läsförmåga. Alla kommunens större språkgrupper och de nationella minoritetsspråken ska finnas representerade i vårt eget mediebestånd. Folkbibliotekets hemsida ska använda ett lättförståeligt språk och tillgång till "Talande webb" (möjlighet att få informationen uppläst).

Folkbiblioteket har tre filialer varav en med möjlighet till Meröppet (möjlighet att besöka biblioteket utanför ordinarie öppettider) Landsbygdsbiblioteksuppdraget möjliggör tillgänglighet på det platser där biblioteksverksamhet inte är lätt-tillgänglig, tillsammans med "Boken kommer" (hemleverans till de som ej kan komma till folkbiblioteket) och "Take away" (beställda media kan hämtas vid ytterdörren på folkbiblioteket) Landsbygdsbibliotekarieuppdraget kräver ett fordon för att nå de olika orterna. Folkbiblioteket hade 2021 ingen egen bokbil som är anpassad för verksamheten.

Skolbibliotek finns sedan 2019 på varje skolenhet med tillgång till samtliga media via gemensamt bibliotekssystem. Den fysiska tillgängligheten brister på flera skolenheter. Det är även svårt för en del elever att gå själva till sitt skolbibliotek under skoldagen. Det ska vara möjligt att kontinuerligt använda skolbiblioteket som en resurs som bidrar till ökad måluppfyllelse.

Inriktningsmål:

- Flens kommun har mer än ett bibliotek med Meröppet-funktion
- Uppdraget att utreda möjligheten till inköp eller leasing av bokbil, är utfört.
- Landsbygdsbibliotekarieuppdraget är fastställt och verkställt.
- Möjlighet för alla elever att nå skolbiblioteken, både fysiskt och tidsmässigt, är åtgärdat.

Samverkan

Regionens Biblioteksutveckling Sörmland, är exempel på en viktig samverkanspart för alla bibliotek i Sörmland. De utvecklar, utbildar, har omvärldsfokus, driver projekt, inspirerar och stöttar all biblioteksverksamhet.

Samverkan mellan skolledare, pedagoger och biblioteken, enligt David Loertschers taxonomier (se bilaga 1), bidrar till att barn och elever når ökad måluppfyllelse. Biblioteken delar resurser och kompetens i nära samverkan. Genom idéutbyte och inspiration kan innovativa lösningar uppstå.

Samverkan mellan andra aktörer inom kommunen är nödvändig för kompetensutbyte, som bidrar med olika professionella perspektiv. Folkbiblioteken bidrar också till kontakt för invånarna med kommunen, genom att vara den öppna och tillgängliga instansen dit människor vänder sig med sina frågor och önskemål. Kommunens nystartade Kontaktcenter har liknande serviceuppdrag som folkbiblioteket, och samverkan och gränsdragning behöver ske.

Inriktningsmål:

- Skolornas rektorer och medarbetare arbetar enligt David Loertschers taxonomier och når ökad nivå varje år.
- Samverkan mellan Kontaktcenter och folkbibliotekets olika uppdrag är utrett och verkställt.
- Samverkan mellan förvaltningar i syfte att öka medborgarnas kunskaper om kommunala e-tjänster och hur samhällsinformation är tillgänglig, har ökat.

Uppföljning

Folkbiblioteken skriver årligen verksamhetsplaner för huvudbiblioteket samt filialerna, där ett aktuellt nuläge och specifika aktiviteter presenteras. Skolenheternas årliga verksamhetsplaner ska innehålla skolbibliotekens utveckling. För att säkerställa kvalitet och verksamheternas inriktning, följs de upp enligt det årliga systematiska kvalitetsarbetet, med nyckeltal och enkätundersökningar riktade till både invånare, elever och medarbetare.

Denna biblioteksplan ska revideras under 2025.

Bilaga 1: *David Loertschers taxonomier*